

HANDICAP & WONEN

Vind of creëer een inclusieve woning in België

Inhoudsopgave

Intro	4
Hoofdstuk één	
Inclusief wonen in een inclusieve samenleving	6
1.1. Ik heb een droom	6
1.2. Inclusie in het kort	8
1.3. En waarom niet?	11
Hoofdstuk twee	
Maar jawel, het kan!	13
2.1. La Bienvenue: hulp, maar niet te veel!	13
2.2. Bindkracht: de kracht van het netwerk	14
2.3. Jangada: het vlindereffect	17
2.4. ADO Icarus vzw: autonomie voor iedereen	18
2.5. Stichting SHAN: vrijheid eerst	19
2.6. Casa di Mauro: de anderen en de natuur	20
2.7. Côte-à-Côte: inclusie in een studentenstad !	21
2.8. Den Achtkanter: steun op maat	23
2.9. À toi mon toit: sociale mix	24
2.10. Alvinnenberg: een uitwisselingsplek	25
2.11. Les Pilotis: de sleutels van mijn thuis	26
2.12. Proefwonen: een goed huis	27
Hoofdstuk drie	
Waar ben ik?	29
3.1. Vlaanderen	29
3.2. Brussel	32
3.3. Wallonië	34
3.4. duitstalige gemeenschap	35

Hoofdstuk vier

En nu, wat doe ik?	38
4.1. Ik raadpleeg verschillende verenigingen en publieke actoren	38
4.2. Ik kies de woonformule die het best past	45
4.3. Als deze formule niet bestaat in mijn omgeving, zoek ik een geschikte vestigingsplaats	48
4.4. Ik organiseer mij om mijn doelstellingen te bereiken	49
4.5. Ik probeer de vereiste financiële middelen te verzamelen en ik evalueer de kosten op lange termijn voor de initiatiefnemers van het project en voor de bewoners	51
4.6. Ik beslis om het dagelijks beheer zelf te doen of ik besteed het uit	53
4.7. Ik plan een regelmatige evaluatie van de levenskwaliteit van de begunstigde(n) van het project en van de prestaties van de dienstverleners	54
Besluit	56
Bijlage	57
12 voorbeelden	57
Instellingen	58
Nuttige adressen	59
Documenten	61
Colofon	63

Intro

Als mensen volwassen worden, moeten ze vroeg of laat een woonplaats kiezen: dat geldt ook voor personen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking. In artikel 19 van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH, 2006, door België geratificeerd op 2 juli 2009) sporen de Verenigde Naties de lidstaten trouwens aan om erop toe te zien dat “personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats kunnen kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling”.

In de praktijk zien we dat een deel van deze mensen verlangen naar een woonvorm die anders is dan het verblijf in een instelling of het ouderlijk huis. In de afgelopen jaren ontwikkelden personen met een beperking en hun naasten veel projecten in de drie gewesten van het land. Ze hebben allemaal één kenmerk gemeen: de inclusie van de bewoners in de omgeving (dorp, wijk, straat...) waar de woning zich bevindt.

Vind je een dergelijk initiatief aantrekkelijk voor jezelf of voor je kind, maar aarzel je omdat je denkt dat je je daarmee in een lang en onzeker avontuur zou storten? Dan kan deze brochure jou helpen om de goede vragen te stellen, geschikte gesprekspartners te vinden en je sterktes en zwaktes te evalueren. Voor personen met een beperking is het niet eenvoudig om de ideale woonformule te vinden en soms zit er niets anders op dan ze zelf te creëren. Voel je daar iets voor, of kies je liever voor een bestaande formule? Jij beslist, maar je doet dat beter met kennis van zaken.

Inclusie...

'... betekent dat een persoon met een beperking, net als iedereen, automatisch deel uitmaakt van zijn buurt en gemeenschap omdat hij daar woont. Hij heeft er een plek, zonder zich te moeten inspannen om zich te integreren. Inclusie betekent dus dat iedereen de kans krijgt om zijn eigen woning te kiezen en recht heeft op een aangepaste ondersteuning om deze keuze mogelijk te maken'. (Les Pilotis)

Hoofdstuk één

Inclusief wonen in een inclusieve samenleving

1.1. IK HEB EEN DROOM

«Wij zijn zoals alle ouders. Wij dromen ervan onze kinderen gelukkig te zien». En 'gelukkig zijn', betekent voor Thierry Van Goubergen, van de Stichting Shan, in de eerste plaats «een normaal leven leiden, als volwaardige leden van de gemeenschap, burgers zoals iedereen». Dat impliceert een woning hebben die beantwoordt aan de fundamentele menselijke noden zoals veiligheid, intimiteit, zelfverwezenlijking. Een woning die iedereen kan aanpassen aan zijn eigen cultuur, smaak en levenswijze.

De de-institutionaliseringbeweging die zowat overal in Europa op gang kwam in de tweede helft van de vorige eeuw, werd op verschillende niveaus gesteund door de overheid en het medisch-sociaal systeem. De meeste instellingen zijn weliswaar perfect georganiseerd om personen met een beperking een complete opvang te bieden maar wegens praktische redenen kunnen ze echter niet altijd de personen aanzetten te leven "als iedereen" en worden de contacten beperkt tot medebewoners met een beperking.

Aldus dook eerst het begrip integratie op: het idee om personen met een beperking de nodige middelen te geven om zich vlotter te integreren in de samenleving. Vervolgens ging men spreken over inclusie, een recenter begrip dat getuigt van voortschrijdend inzicht: niet de mensen met een

beperking moeten zich aanpassen aan de maatschappij, maar de hele maatschappij moet zich aanpassen aan mensen met een beperking. Aldus wordt een beperking een zaak van iedereen.

Wie praat over 'inclusie' heeft het ook over 'inclusief wonen' of beter nog over 'een woning in een inclusieve samenleving'. Maar een diversifiëring van het woningaanbod volstaat niet op zich om 'authentieke inclusieve woningen' te creëren: de samenleving moet georganiseerd zijn om dit toe te laten.

«In een inclusieve samenleving, wordt elke persoon aanvaard zoals hij is. Zijn noden worden begrepen, en hij krijgt de nodige hulp en steun, niet om te overleven, maar om voluit te leven en zijn mogelijkheden te ontplooiën». (Thomashuizen, Nederland)

«Thuis kunnen wonen betekent niet alleen een dak boven het hoofd hebben, maar ook in staat zijn om een eigen ruimte te creëren binnen de samenleving, om er dagelijks aan de slag te gaan, en om er zichzelf te ontwikkelen.» (À toi mon toit, Bergen)

1.2. INCLUSIE IN HET KORT

1.2.1. Wat is een inclusieve samenleving?

- Een inclusieve samenleving, is eerst en vooral een samenleving die niet alleen rekening houdt met de behoeften van de personen met een beperking, maar ook met hun verwachtingen, hun opinies, hun ambities en hun angsten, hun idealen en hun dromen – kortom **hun unieke kenmerken**. Als bijvoorbeeld iemand met een beperking begeleiding nodig heeft om zijn problemen te verhelpen, dan wil die persoon zijn zeg hebben in de keuze van zijn begeleider.
- Een inclusieve samenleving is vanzelfsprekend een samenleving waar grote statements over inclusie er niet zijn om het “traditionele” concept van een mensheid op twee snelheden te verbergen. In andere woorden, het gaat om een ware **gemeenschap** die niet functioneert op basis van “wij” en “zij”, maar enkel op algemene basis: “WIJ”.
- Een inclusieve samenleving is georganiseerd rond het principe van **billijkheid**. Hieronder verstaat men een samenleving die niet aarzelt de nodige maatregelen te treffen – op vlak van gezondheid, welzijn, opvoeding, verwerven van kennis en vaardigheden en economische en sociale zekerheid – om de ongelijkheden die inherent zijn aan handicap te verzachten. Want in se zijn het niet de intellectuele of motorische beperkingen die personen met een handicap verhinderen hun plaats in te nemen in de maatschappij, maar wel eerder het gebrek of tekort aan aangepaste **compensaties**. Daarom heeft iedere persoon met een beperking binnen een inclusieve samenleving recht op een gepersonaliseerde cursus.

- Ten slotte, een inclusieve samenleving is een samenleving waar iedere burger gelijke rechten heeft om te genieten van de sociale aangelegenheden: de stad, vervoer, cultuur, artistieke middelen, sport en vrijetijdsaangelegenheden. Dit veronderstelt ingeval van personen met een beperking, toegankelijkheid van de gebouwen, van de vervoermiddelen en in bredere zin van de stad in haar geheel.

1.2.2. Een inclusieve woning, wat is dat?

Een inclusieve woning is, zoals we verderop zullen zien, niet noodzakelijk een klassieke individuele woning. In zijn Actieplan 2006-2015 preciseert de Raad van Europa overigens: «Volledige zelfstandigheid is niet noodzakelijk voor elk individu mogelijk of gewenst. In uitzonderlijke gevallen dient zorg in kleine eenheden te worden aangemoedigd als alternatief voor het wonen in een instelling». Maar ongeacht de gekozen formule moet de woning overeenstemmen met de volgende principes van inclusief wonen:

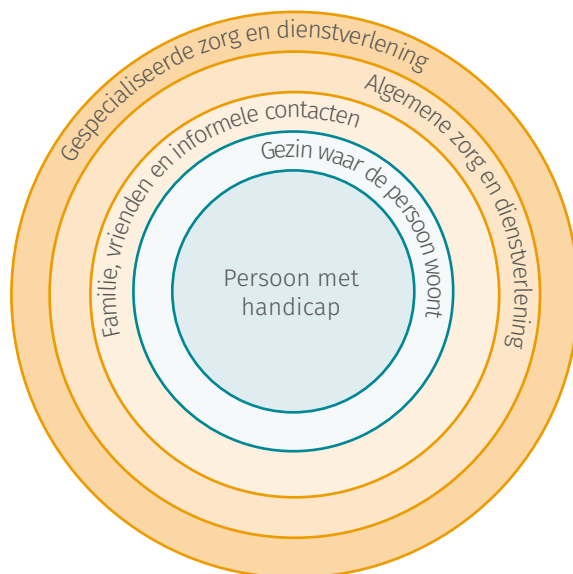
- **Duurzaamheid:** bij een woning speelt duurzaamheid op twee niveaus. Enerzijds is een woning inclusief, als ze de bewoners stabiliteit verleent. Een plek hebben, zonder bang te hoeven zijn dat je die woning op elk moment kunt verliezen of je ze moet verlaten als je autonomie vermindert, is doorslaggevend voor het welzijn van elke bewoner in een inclusieve maatschappij. Anderzijds kan een woning zelf duurzaam zijn, indien ze «aan de huidige noden voldoet en geen belemmering vormt voor de latere noden van de bewoners». Dit principe over de duurzaamheid van een woning impliceert dat het bouwplan van de woning moet anticiperen op de lange termijn noden van de bewoners.
- **Keuzevrijheid:** alle personen kiezen waar en met wie ze willen leven.

- **Autonomie:** personen de kans geven om hun leven zelf zoveel mogelijk in handen te nemen.
- **Participatie:** bij het creëren van een eigen woning in een inclusieve samenleving kiezen mensen met een beperking niet alleen hun eigen leefomgeving en medebewoners, maar nemen ze naargelang hun capaciteiten, ook deel aan het proces, de opbouw en het project dat zal leiden naar hun eigen woning. Het is een middel om de autonomie van de mensen in deze woningen te versterken en om af te stappen van een logica waarbij beslissingen worden genomen 'in hun eigen belang'.
- **Sociale inclusie en sociale mix:** het gaat om het samenleven van mensen met en zonder beperking, en met verschillende soorten beperkingen. Inclusie versterkt de sociale cohesie binnen een samenleving.
- **Levensplek:** de inrichting van de buurt rond de woning moet in dienst staan van de inclusie en bestaan uit voorzieningen zoals openbaar vervoer, groenzones en collectieve diensten.

5 concentrische ondersteuningscirkels

Het "Charter inclusief wonen" beklemtoont ook dat het belangrijk is om voor het levensproject van ieder persoon een ondersteuningsnetwerk te creëren dat bestaat uit mantelzorgers, vrijwilligers, thuisbegeleiding en professioneel personeel. De samenwerking tussen dit netwerk, de leden van het omkaderend personeel (in kleine structuren) en de externe actoren (psycholoog, referentieartsen enz.) is voor personen met een beperking onontbeerlijk om hun woning ten

volle te benutten. Dit complexe netwerk kan worden geïllustreerd via 5 concentrische cirkels die verwijzen naar 5 aanvullende ondersteuningsniveaus: zelfzorg van de persoon met een beperking- zorg verleend door mantelzorgers- zorg verleend door buurt, familie, vrijwilligers- algemene professionele zorgdiensten en gespecialiseerde professionele zorg.

zie VAPH, *Concentrische ondersteuningscirkels, Perspectief 2020*

1.3. EN WAAROM NIET?

Een inclusieve woning, een inclusieve samenleving... Iedereen lijkt het ermee eens te zijn. Er zou dus nu al een groot, gediversifieerd netwerk van woningen moeten bestaan dat kan inspelen op de specifieke noden van iedereen met

een beperking. Van een zelfstandige woning met dag en nacht thuishulp tot groepswonen in eigen beheer, over begeleid wonen en andere vormen van wonen onder toezicht: er bestaan genoeg formules. Maar we staan nog lang niet zover. In Vlaanderen stelt vzw GIPSO (Gids voor Inclusieve Projecten en Sociaal Ondernemen) daarom rechtuit de vraag: «Waarom niet zelf het initiatief in handen nemen en zelf investeren in jullie eigen project?» In Brussel ondersteunt de dienst PHARE nieuwe initiatieven met woningen die in dienst staan van de zelfredzaamheid en de autonomie van personen met een beperking. En in Wallonië financiert AVIQ 9 projecten van 'innovatief begeleid wonen' voor 1 tot 6 personen. Dat sluit aan bij het standpunt van GIPSO «Maar jawel, het kan!» En het is wel degelijk de moeite waard want elke woonvorm, dus ook elk woonproject in een inclusieve maatschappij streeft «naar wat voor iedereen vanzelfsprekend zou moeten zijn: een gelukkig, kwaliteitsvol leven».

Hoofdstuk twee

Maar jawel, het kan!

Het bewijs: anderen hebben het jou al voorgedaan. Enkele voorbeelden zeggen meer dan een theoretische uiteenzetting. De 12 geselecteerde projecten geven uiteraard geen volledig beeld van de situatie, maar ze illustreren wel de diversiteit aan benaderingswijzen: van een initiatief van ouders zoals La Bienvenue, tot zelfstandig wonen gekoppeld aan woonbegeleiding zoals bij Proefwonen. Het is de bedoeling jou te inspireren zodat je je eigen formule kan vinden.

2.1. LA BIENVENUE: HULP, MAAR NIET TE VEEL!

Een groep ouders van kinderen met een beperking brainstormde steeds maar over de vraag «Wat gaat er ‘later’ met hen gebeuren?», maar ze raakten het niet eens... «Tot op een mooie dag een mama uitriep: ‘En als we nu eens hun mening vroegen?’», vertelt Etienne Oleffe, voorzitter van de raad van bestuur van Inclusion asbl en drijvende kracht van het project La Bienvenue, in Court-Saint-Etienne.

«En dus richtten we in Waals-Brabant de eerste praatgroep op van personen met een beperking, met twee onderwijzeressen in vervroegd pensioen, die onze kinderen eenmaal per maand samenbrachten, om hen te helpen zich te leren uitdrukken, hun gedachten te structureren en te praten over hun problemen. Na vier jaar was er een duidelijke boodschap: ze wilden allemaal in een studio in Louvain-la-Neuve gaan wonen, net zoals hun broers en zussen...». Sommigen, zoals Pierre, de zoon van Etienne Oleffe, hebben deze droom gerealiseerd. «En allemaal hebben ze bewezen dat ze in staat waren om zich te behelpen. Maar we zagen snel in dat ze niet gelukkig waren...

Ze belden hun ouders geregeld op, al wenend, omdat ze hun plaats niet konden vinden in de studentenstad. En zo ontstond het idee om hen te groeperen in een huis waarin iedereen een studio zou hebben, maar waar ze elkaar konden helpen en steunen als ze in een dip zaten». Het huis van de grootouders van Etienne Oleffe kwam in aanmerking en werd door hem geschonken aan een bestaande stichting, de Fondation Portray, die aan naasten van personen met een beperking een juridisch en financieel instrument aanbiedt om hun levenskwaliteit te verbeteren.

«De stichting moest ervoor zorgen dat het huis werd omgevormd tot wat het vandaag is, en de ouders moesten geld vinden” legt Etienne Oleffe uit. «De transformatiewerken werden uitgevoerd door een aannemer en zouden 550.000 euro kosten. Wij haalden 220.000 euro op aan schenkingen, waarvan 40.000 euro van Cap 48, en, voor de rest, schreef de stichting vastgoedcertificaten uit. In november 2014 opende het huis zijn deuren. De stichting verhuurt de studio’s aan jongeren met een beperking. In het kader van een normaal huurcontract en tegen een maandelijkse huurprijs van 460 euro».

Een opvoeder-begeleider van Coup de Pouce à l’Avenir, de vzw die ook instaat voor het dagelijks beheer van het huis, zou halftijds werken voor La Bienvenue. «Als ouders dachten wij dat een halftijdse begeleiding onontbeerlijk was», geeft Etienne Oleffe toe. «Maar na twee of drie maanden lieten de kinderen ons weten dat we hen wat meer moesten loslaten, als we wilden dat ze zelfredzaam werden... Sindsdien bedraagt de begeleiding nog maximum zes uur per week!»

2.2. BINDKRACHT: DE KRACHT VAN HET NETWERK

Op 24 juni 2016, bij het leggen van de (symbolische) eerste steen van het ‘Bindkrachthuis’ in Landen, meende Nadia Quintens, die het initiatief nam voor het project, dat ze eindelijk uit de zorgen was. «Mijn dochter Sara, die

vandaag 23 jaar oud is, heeft een zware verstandelijke beperking. Een tiental jaar geleden begon ik mij af te vragen wat er met haar zou gebeuren, als ik er niet meer was. Maar bij mijn zoektocht ontdekte ik dat er ongeveer 22.000 mensen op een wachtlijst staan voor opvangtehuizen voor volwassenen met een beperking...» Nadia Quintens wilde absoluut vermijden dat haar dochter zou terechtkomen in een rusthuis of een psychiatrische inrichting. Op aanraden van GIPSO ging ze op zoek naar gezinnen die haar zorgen deelden en richtte met hen in 2013 vzw Bindkracht op.

Het doel van deze weerbare ouders? Een huis bouwen voor 15 volwassenen met een beperking, en ruimte voor een dag en nacht doorlopende permanentie die wordt verzekerd door 5 FTE's.

Het huis moest worden gefinancierd door privémiddelen, die werden ingezameld via het uitgebreide netwerk van de vzw: de families van de geïnteresseerde huurders kregen de steun van meer dan 120 vrijwilligers die veel initiatieven ontplooiden.

Op de vreugde van 24 juni volgde jammer genoeg een onverwachte ontgoocheling: een inwoner van Landen had zich verzet tegen de afbraak van de oude gebouwen die plaats moesten maken voor het huis van de vzw, en het provinciebestuur moest hem volgen. Voor Nadia Quintens was het een echte koude douche: «Al onze inspanningen dreigden teniet te worden gedaan omdat er één persoon tegen was!» Maar deze ouders van jongeren met een beperking bezaten gelukkig een hoge dosis veerkracht. «Uitstel was geen optie», besloot Nadia Quintens. «Hoe zouden we het uitstel kunnen uitleggen aan deze jongeren die dringend nood hebben aan opvang?» Uiteraard bracht dat veel extra kosten met zich mee, maar eind november organiseerde de vzw een grote 'Winterhappening' om bijkomende fondsen te vinden.

En zo zal de 'Bindkrachthof' wel degelijk zijn deuren openen in 2017, op een bouwterrein in Waasmont, niet ver van Landen. Dus wie in het avontuur van

inclusief wonen stapt, moet altijd klaar zijn om voor verrassingen te staan en er weer bovenop te komen...

2.3. JANGADA: HET VLINDEREFFECT

Jangada, tegelijk een activiteitscentrum en een gemengde sociale woonvorm, wordt momenteel gebouwd op de UCL-site in Brussel. Dit 'buitengewone huis' is origineel omdat de inclusie begint *tussen de muren ervan*: van de 16 woningen die beschikbaar komen, zijn er 8 voorbehouden voor mindervaliden (van wie 3 met een grote afhankelijkheid); er is ook 1 'projectkot' voor 6 studenten, en 7 andere woningen voor verschillende valide huurders (koppel, gezin, individuen). Dit project is een initiatief van vzw Les Fauteuils Volants, het steunt op de solidariteit tussen mindervaliden met verschillende beperkingen en valide personen, en het wordt op een complexe manier gefinancierd: lening bij de bank + privéleningen + giften van particulieren + prijzen, giften en premies van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Franse Gemeenschapscommissie en de gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe, en ook van de UCL, van Cap 48 en de Nationale Loterij. Christine Schuiten, voorzitter van de raad van bestuur, beschrijft het als «een vernieuwend Win Win Win Win-project»: «Een win voor mindervalide personen: hun inclusie wordt mogelijk dankzij de aangepaste woningen en de vele activiteiten in de polyvalente zaal, die toegankelijk zijn voor iedereen. Een win voor de buurt: Jangada ligt net tussen de universitaire UCL-site en de buurt Kapelleveld, en werpt zich op als een gastvrije ontmoetingsplaats waar verschillen gezien worden als een rijkdom. Een win voor de overheid: de kosten zijn beperkt dankzij de synergie tussen de verschillende projecten van de vzw die steunen op de solidariteit met iedereen, en de werkingskosten zijn aanzienlijk lager dan die voor een dag- en nachtopvang voor mindervaliden. Een win voor de begunstigden van nuttige activiteiten die binnen de residentie worden georganiseerd: verkoop van syllabussen, kinderopvang, maaltijden tegen

kostprijs voor de buurt zodat de betrokken mindervaliden in een ‘normale’ maatschappij hun plaats innemen! Bij Jangada wordt elk klein gebaar van solidariteit verveelvoudigd. Een soort vlindereffect?»

2.4. ADO ICARUS VZW: AUTONOMIE VOOR IEDEREEN

Twaalf tot vijftien aangepaste woningen en appartementen verspreid over een gewone woonwijk, allemaal op minder dan 500 meter van een permanentiedienst met assistenten: dat is samengevat de formule ADO Icarus zelfstandig wonen voor personen met een ernstige lichamelijke beperking. «Alle gebruikers van onze dienst wonen in een huis dat aangepast is aan hun eigen specifieke situatie. Ze kunnen dag en nacht, op elk moment, een assistent oproepen. Assisteren bij het eten, persoonlijke verzorging en toiletbezoek: de gebruikers bepalen zelf hoe de hulp gegeven wordt en op welk moment. Deze hulp noemen wij in vaktermen ‘ADL-assistentie’, voor Activiteiten van het Dagelijkse leven».

Op dit moment beschikt ADO Icarus over elf diensten, met telkens een aantal aangepaste woningen en een permanentiecentrum. Ze zijn gevestigd in «normale» wijken in elf Vlaamse steden.

«Ik heet Dirk. Ik ben 36 jaar. Sinds mijn geboorte zit ik in een rolstoel, wegens zuurstofgebrek. Gedurende 12 jaar woonde ik in een appartement waar niets aangepast was aan mijn situatie. De deurlijsten moesten meermaals worden vervangen, omdat ik er met mijn rolstoel voortdurend tegenaan stootte, en in de badkamer was dat ook het geval. Zelfs naar de wc gaan was moeilijk, omdat mijn assistente in de piepkleine ruimte problemen had om de stoellift te besturen. Nu ik in een ADL-woning verblijf, die volledig aangepast is aan rolstoelen, is alles eenvoudiger. Er is veel ruimte, en de wc staat

in de immens grote badkamer. Ook de toegangsdeur is aangepast aan mijn beperking. Ik hoef ze maar aan te raken om ze te openen, en ik kan zoveel ik wil naar buitengaan om te gaan spelen met mijn hond».

2.5. STICHTING SHAN: VRIJHEID EERST

Toen Thierry en Michèle Van Goubergen vernamen dat hun dochter Shan, op dat moment twee jaar en een half, het syndroom van Angelman had (een genetische aandoening, gekenmerkt door een ernstige verstandelijke en motorische beperking) besloten ze erg snel om het te relativieren. «Ons kind had een ernstige beperking.

Dat was een feit, maar moesten we deze situatie dan ook beschouwen als een groot ongeluk? We zagen vrijwel meteen in dat het ongeluk minder te maken had met de toestand van Shan dan met het institutionele antwoord van de samenleving op deze situatie... We hebben dus teruggegrepen naar ons oorspronkelijk plan: een kind dat gelukkig is, en ouders die zich verheugen over dat geluk. Geen uitsluiting voor onze dochter! Ze zou leven zoals iedereen, in een echt huis in een echte wijk, en haar vrijheid zou gerespecteerd worden. Want vrijheid is essentieel, ook al beseft men dat maar als ze er niet meer is...» Dus creëerden ze een stichting op naam van hun dochter.

«En de eerste pijler van deze stichting is het persoonlijk assistentiebudget dat ons werd toegekend door het VAPH en dat ons in staat stelde om een team van persoonlijke assistentes aan te werven. De bijstand gaat niet over verzorgen of opvoeden, maar over begeleiden. Dankzij haar assistentes wordt Shan gerespecteerd voor wat ze is: ze helpen haar te leven in onze maatschappij zonder macht over haar uit te oefenen.» Shan woont in haar eigen huis, heeft haar eigen kredietkaart, doet zelf haar boodschappen

en creëert drie jobs. «Wij waren de eersten die een stichting als juridisch vehikel gebruikten voor het organiseren van een echt leven, en niet voor het behouden van een vermogen... En we hebben bewezen dat het financieel haalbaar is en een goede levenskwaliteit te verzekeren valt.

In Zweden, het land waar we onze inspiratie haalden – we zijn zelfs ter plaatse gaan kijken – zijn er geen instellingen meer. Persoonlijke bijstand is er een echt beroep geworden en mensen met een beperking vind je overal in de samenleving. In België gaat de wetgeving al in deze richting. We moeten alleen nog een filosofisch concept ontwikkelen dat vrijheid verleent aan kwetsbare personen...».

2.6. CASA DI MAURO: DE ANDEREN EN DE NATUUR

‘Casa di Mauro: Leefboerderij voor buitengewone mensen’. Op deze boerderij die werd gekocht met privé-geld, is er begeleiding voor de 9 volwassenen met een beperking, die er wonen. Essentieel zijn de natuur en de sociale relaties: samen werken in de tuin, dieren verzorgen, het huishouden doen, brood bakken, koken met groenten en fruit die ze samen hebben geteeld... «Alle activiteiten zijn afgestemd op het tempo van de personen, beklemtonen de verantwoordelijken. We vertrekken van hun capaciteiten en niet van hun beperking».

Waarom dit project? De verantwoordelijken hebben hun antwoord klaar: «Wegens het gebrek aan opvangplaatsen voor personen met een beperking zijn nieuwe initiatieven onontbeerlijk. En ze moeten streven naar inclusie, aangezien dat dit het basisbegrip is van Perspectief 2020 (zie volgend hoofdstuk). Het is een kleinschalig project, maar het levert toch een belangrijke bijdrage. Door de besparingen staat de Vlaamse regering voor een echte uitdaging: zoveel mogelijk mensen helpen met zo weinig mogelijk geld. Dat doen wij bij de Casa di Mauro. En, als ouders van kinderen met een

beperking, beschikken wij over de nodige motivatie om de duurzaamheid van dit project te verzekeren!»

2.7. CÔTE-À-CÔTE: INCLUSIE IN EEN STUDENTENSTAD !

«Côte-à-Côte is beter dan de Club Med, bijna het paradijs!» Een opmerking recht uit het hart van een jongvolwassene die getroffen is door een motorisch-cerebrale aandoening en verblijft in het wooncomplex Côte-à-Côte in Louvain-la-Neuve. De opmerking zegt veel over het succes van dit kwaliteitsvolle woonproject in het centrum van de stad. Het initiatief kwam van ouders die bezorgd waren over de toekomst van hun kinderen en het werd geconcretiseerd door vzw Côte-à-Côte.

Deze jongvolwassenen met een soms zeer ernstige motorische beperking zijn vaak verstandelijk in staat om hun leven te managen ondanks hun gebrek aan lichamelijke zelfstandigheid. Ze willen actor zijn van hun eigen leven en vaste, stimulerende relaties hebben met de rest van de samenleving. Dankzij de woning die werd bedacht en ontworpen door Côte-à-Côte, wonen ze in een structuur die inspeelt op hun nood aan zelfstandigheid en die hen integreert in de wereld van de validen. Deze structuur combineert het compenseren van hun afhankelijkheid, het respecteren van hun individuele levenskeuzes en hun professionele of recreatieve sociale uitwisselingen.

Dit passiefhuis staat in het centrum van Louvain-la-Neuve op een terrein dat door de UCL in erfpacht werd gegeven. In vergelijking met een klassiek gebouw, realiseert dit gebouw, dat de Batex-prijs won en een voorbeeld is voor het Waals Gewest, een energiebesparing van 85%. Er verblijven 8 personen met een beperking (van wie 5 met een zware beperking en 3 met een lichtere beperking), 2 studenten, van wie een Erasmus-student met een beperking, en 2 assistenten met hun gezin. Voor de constructie was er 2,2 miljoen euro nodig. Dat bedrag werd bijeengebracht door de gezinnen, privé-schenkers, en een lening van de

Fondation Delacroix en de Triodos Bank die terugbetaald moet worden via bedragen die worden afgehouden van de vergoedingen van de bewoners als deelname in de begeleidings- en verblijfkosten. Van overheidswege werd het project gesteund door de provincie Waals-Brabant: deze gaf 72.000 euro voor het bouwen, plus 5.000 euro voor het eerste werkingsjaar.

Het belangrijkste probleem? Met eigen middelen werd er competent personeel aangetrokken, maar zij kunnen niet alles doen. Vandaar de slogan: «de kracht van Côte-à-Côte is zijn vrijwilligersteam».

Côte-à-Côte :

Een inclusief project... in alle betekenissen van het woord

- De **keuze voor passiefbouw** sluit aan bij een verantwoord burgerschap.
- De gemeenschappelijke leefruimtes **willen hun thuis combineren met een intens gemeenschapsleven** en beschikken daarom over moduleerbare plaatsen die groot genoeg zijn om externe personen en evenementen te ontvangen - conferenties, ontmoetingen met buurtbewoners enz.
- Het gebouw is gevestigd **in een voetgangersgebied**: dat vergemakkelijkt de verplaatsingen van personen met een beperking en hun uitwisselingen met stadsgenoten.
- Een **vernieuwend werkingsmodel** ondersteunt personen met een beperking niet alleen bij dagelijkse handelingen (kleren aandoen, eten, wc), maar geeft hen ook gepersonaliseerde ondersteuning bij het vervullen van hun sociale noden en hun zelfontplooiing (sociaal en professioneel leven).

2.8. DEN ACHTKANTER: STEUN OP MAAT

Den Achtkanter vzw, mikt als vergunde zorgaanbieder specifiek op personen met een verstandelijke beperking en met een niet-aangeboren hersenletsel. De vzw wil hen helpen om zich in alle levensdomeinen te ontplooiën: arbeid, vrijetijdsbesteding en uiteraard huisvesting. Daarom zet de vereniging in op ‘actief luisteren’ naar haar ‘klanten’ zodat ze rekening kan houden met hun keuzes.

«Heb je woonondersteuning nodig, dan kan je kiezen uit verschillende mogelijkheden», vertellen de verantwoordelijken van Den Achtkanter. «Je kan alleen gaan wonen in een eigen woning, huurappartement of studio of je kan in groep gaan wonen in een van de woonprojecten van Den Achtkanter – De Wal, Monicahove of De Vaartstraat. Als je een tijdelijke opvang nodig hebt, kan je gedurende een korte periode logeren in een van de woonprojecten. De intensiteit van de ondersteuning is afhankelijk van jouw mogelijkheden, vragen en ondersteuningsnoden. Dit kan variëren van enkele ondersteuningsmomenten per week tot de continue aanwezigheid van een begeleider».

Den Achtkanter heeft al een jarenlange ervaring terzake: het stond in voor ‘De Wal’, een van de eerste initiatieven rond beschermd wonen in Vlaanderen. «Zo’n twintig jaar geleden vroeg een groep ouders zich af hoe ze hun dochters een warme, veilige toekomst konden geven, en hoe ze een gezamenlijke oplossing konden uitwerken. Met de steun van Den Achtkanter werkten ze een voor die tijd uitgesproken progressief woonproject uit. In mei 1995 verhuisden twaalf volwassenen naar ‘de studio’s, die later werden omgedoopt tot ‘De Wal’: drie woonblokken in de Sint-Denijseweg in Kortrijk, met telkens vier autonome studio’s en gemeenschappelijke ruimtes. De huurders wisten dat ze steeds konden aankloppen bij de permanentiecoach, de ‘kotmadam’». Vandaag ondersteunt Den Achtkanter

een dertigtal personen. Een van hen is Ilse: zij verliet het ouderlijk huis iets minder dan een jaar geleden om alleen te gaan wonen. «Ik ben blij dat ik deze beslissing genomen heb», bevestigt ze. «Op een jaar heb ik veel geleerd. Jan, mijn coach, helpt mij om stapsgewijs vooruit te gaan. Ik neem bv. foto's van de manier waarop het keukengerei, mijn kleren en zo, opgeborgen zijn. Zo vind ik alles terug wat ik nodig heb, en kan ik het nadien terug op zijn plaats leggen. Hij helpt mij om mijn leven te structureren, en dat is erg belangrijk voor mij!»

2.9. À TOI MON TOIT: SOCIALE MIX

À toi mon toit is een dienst van vzw *Compagnons*, die erkend is als Association de Promotion du Logement (A.P.L.) en actief is in Aat en Bergen. De dienst doet meer dan sociale woonbegeleiding aanbieden aan kwetsbare personen of sensibiliseringsacties organiseren rond het recht op wonen voor iedereen. De dienst ontwikkelt ook vernieuwende solidaire projecten rond cohousing, waarbij wordt gestreefd naar sociaal gemengde profielen.

Er bestaan verschillende vormen. Bijvoorbeeld een oud gebouw wordt opgedeeld en verbouwd tot meerdere woningen, waarvan een paar voor personen met een beperking, die hun dagelijks leven niet delen met andere personen met een gelijkaardige of andere beperking, maar wel met studenten, gezinnen, ouderen enzovoort. Allerlei, soms onwaarschijnlijke, combinaties waardoor nieuwe vormen van solidariteit ontstaan.

Aan de Square Roosevelt in Bergen bijvoorbeeld werd een deel van het voormalige Urselinenklooster, dat eigendom is van het *Fonds du Logement des Familles Nombreuses de Wallonie*, verbouwd tot een solidair, intergenerationeel cohousingcomplex voor acht alleenstaanden, van wie 1 persoon met een verminderde mobiliteit. 'Het gezin van de 7', zoals deze medehuurders elkaar noemen, stelden zelfs een eigen charter op, met

gemeenschappelijke leefregels voor verschillende persoonlijkheden, die het samen goed redden en tegelijk elkaars privéleven respecteren'. «We beoordelen elkaar niet, we leren elkaar geleidelijk kennen, praten met elkaar, luisteren naar elkaar, staan open voor elkaar, en respecteren het eigen tempo van iedereen, ook met «hun hoogten en laagten»; we kunnen elkaar om hulp vragen, maar we blijven zelfstandig».

2.10. ALVINNENBERG: EEN UITWISSELINGSPLEK

Alvinnenberg vzw, een initiatief voor beschermd wonen en door het VAPH vergunde zorgaanbieder, verhuurt in Heverlee woningen, onder meer in het kader van een samenwerkingsakkoord met een sociale huisvestingsmaatschappij. In het woonproject in de Sint-Jorislaan bijvoorbeeld wonen drie volwassenen samen. De woning werd aangepast aan de wensen van de 'cliënten', op basis van een vast principe van Alvinnenberg dat stelt dat iedereen inspraak heeft in waar en hoe hij/zij wil wonen. Het is de bedoeling dat de cliënten zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, rekening houdend met hun individuele mogelijkheden. Daarom helpt de vzw haar cliënten bij het inrichten en onderhouden van hun woning, en staat ze ook in voor de nodige ondersteuning op het vlak van hun dagbesteding en vrije tijd.

Voor de thuisbegeleiding op maat - met inbegrip van een telefonische permanentie die dag en nacht beschikbaar is - werkt de vzw nauw samen met verpleeg- en thuiszorgdiensten, OCMW's en wijkgezondheidscentra. Goed om te weten: begeleiding door een dienst inclusieve ondersteuning wordt via het persoonsvolgend budget van de meerderjarige bewoner ingekocht.

De kosten om te wonen en te leven moeten de cliënten zelf dragen: sommigen halen hun inkomsten uit betaalde arbeid, eventueel in sociale of

beschutte werkplaatsen, anderen genieten van een inkomensvervangende of integratietegemoetkoming.

Daarnaast hecht de vzw een groot belang aan een georganiseerde, diverse vrijetijdsbesteding. «We werken samen met andere initiatieven voor beschermd wonen, niet alleen om onze cliënten aangename activiteiten te kunnen aanbieden, maar ook om hen aan te moedigen nieuwe personen te ontmoeten of oude bekenden terug te vinden. Een drink, en barbecue, een bingoavond: de woning is ook een uitwisselingsplek».

2.11. LES PILOTIS: DE SLEUTELS VAN MIJN THUIS

Les Pilotis vzw is ontstaan uit een initiatief van ouders die een jongvolwassen zoon hadden met een verstandelijke beperking. De vzw creëert in enkele Brusselse wijken als alternatieve opvang inclusieve gemeenschapshuizen die aangepast zijn aan weinig autonome jongvolwassenen met een verstandelijke, en eventueel ook een motorische beperking.

Dit project kwam tot stand dankzij privémiddelen en een groep vrijwilligers, en de steun van de Franse Gemeenschapscommissie (CoCom). Het geeft voorrang aan zogeheten zwaar hulpbehoevenden, d.w.z. personen die permanent begeleiding nodig hebben voor al hun dagelijkse handelingen. «De huizen van Les Pilotis staan gewoon in een wijk zoals om het even welk ander huis», vertelt Emilie, verantwoordelijke van La Maison Orban in Sint-Pieters-Woluwe, waar 5 jongeren tussen 18 en 31 jaar wonen. «Aan de buitenkant valt niet te zien dat er in het huis vijf personen met een beperking wonen».

En uiteindelijk, als je erover nadenkt, waarom zou dat anders moeten zijn? Het lijkt onbelangrijk, maar het is een essentiële stap om echt te kunnen spreken van inclusie. Bovendien is het een levendige buurt met veel winkels, scholen, openbaar vervoer, en veel passanten. Dankzij veel wandelingen

is het hun buurt geworden. De apotheker, bakker, boekhandelaar, kapper, slager kennen hun gewoonten en soms hun moeilijkheden».

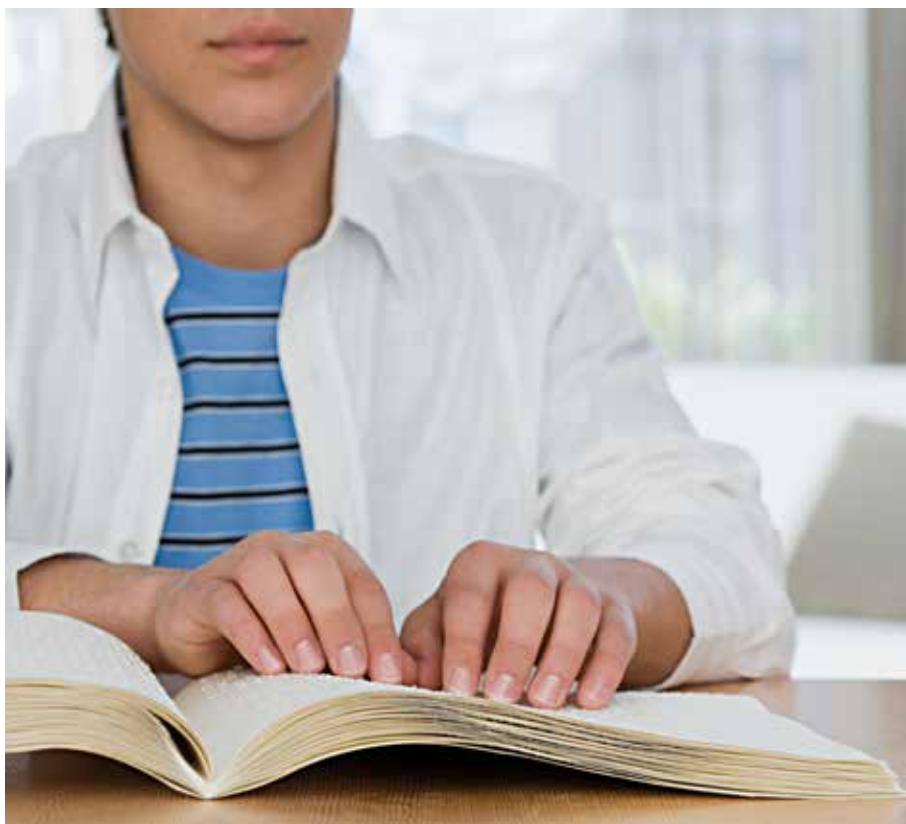
Les Pilotis stelt personen met een beperking in staat om, dankzij het inclusief wonen, te leven in de best mogelijke omstandigheden en om erkend en gerespecteerd te worden zoals elke burger, tot tevredenheid van de bewoners. «Hier is mijn thuis», bevestigt Stéphane, die al twee jaar in een Pilotis-huis woont. «Ik doe wat ik wil. Als ik in een winkel boodschappen wil doen, verwittig ik de begeleiders en dat vormt geen probleem! Het is hier cool, ik kan naar beneden gaan bij de anderen of rustig op mijn kamer blijven. Ik heb de sleutels van mijn thuis».

2.12. PROEFWONEN: EEN GOED HUIS

Proefwonen ontstond in 2010, toen nog onder de naam 'Wonen met ondersteuning', als antwoord op de projectoproep 'wonen-welzijn' van de Vlaamse ministers van Wonen en van Welzijn. Het was een gezamenlijk initiatief van de sociale huisvestingsmaatschappij Woonpunt Zennevallei en vijf welzijnsorganisaties uit zowel de sector van personen met een beperking (VAPH) als de geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Proefwonen probeert personen en woningen met elkaar te matchen.

Concreet stelt de sociale huisvestingsmaatschappij tweemaandelijks een woning ter beschikking van Proefwonen. Deze laatste geeft de informatie door aan de vijf welzijnsorganisaties die geassocieerd zijn met Woonpunt Zennevallei, en voegt daar een woonfiche bij met een gedetailleerde beschrijving van de woning en de woonomgeving. Vervolgens stellen de welzijnsorganisaties huurders voor aan de vzw Proefwonen die op zoek gaat naar de beste kandidaat voor de aangeboden woning. «Dat is nodig», vertelt men bij Proefwonen, «want een woning met een tuin kan voor de ene cliënt een bron van gezondheid en rust zijn, en voor de andere, die

niet in staat is om de tuin te onderhouden, een bron van frustratie». Na een lang verblijf in een psychiatrische instelling wilde Sabine weer vat krijgen op haar leven. Ze sprak erover met haar begeleider die haar het project Proefwonen voorstelde. «Ik heb hem toen meteen gezegd dat ik mij daarvoor kandidaat wou stellen. Ik heb wel nog wat moeten wachten, want er waren ook andere kandidaten geïnteresseerd. Maar na enkele maanden kwam er een huis vrij en kwam ik als eerste in aanmerking. Ik ben eerst eens gaan kijken en ik vond het een goed huis».

Hoofdstuk drie

Waar ben ik?

Als je in het inclusieve woningavontuur wil stappen, is dat een belangrijke vraag, want je moet weten in welk gewest of welke gemeenschap je gaat wonen. Er zijn immers aanzienlijke verschillen tussen Vlaanderen, Brussel-Hoofdstad, Wallonië en de Duitstalige Gemeenschap. Zelfs inzake het **PAB** (persoonlijk assistentiebudget).

De ministers die bevoegd zijn voor de opvang van personen met een beperking delegeren het beheer aan hun administratieve diensten en meer specifiek aan het **VAPH** in Vlaanderen (Vlaams Agentschap voor personen met een handicap), het **AViQ** in Wallonië (Agence pour une Vie de Qualité – Agentschap voor kwaliteitsvol leven, voorheen het AWIPH) en de dienst **PHARE** (Personne Handicapée Autonomie Recherchee – Persoon met beperking zoekt autonomie) in Brussel, waar de **GGC/CoCom** (Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad) ook instaat voor het beheer van de opvangdiensten voor personen met een beperking. De bevoegde dienst in de Duitstalige Gemeenschap is de **DPB** (Dienststelle für Personen mit Behinderung – Dienst voor personen met een beperking).

3.1. VLAANDEREN

Het **Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)** bevordert de participatie, integratie en de gelijke kansen van personen met een beperking in alle domeinen van het maatschappelijk leven. De vraag om steun

blijft voortdurend toenemen. Om daar beter op in te spelen, werd de sector volledig hertekend in het plan **Perspectief 2020**. Het plan wil het aanbod uitbreiden en beter afstemmen op de noden, en dit vertrekkend vanuit de persoon met een beperking, die over meer middelen zal beschikken om te beslissen over zijn toekomst en om zijn dagelijks leven te organiseren. Deze aanpassingen zorgen momenteel voor een diepe hervorming in de sector van personen met een beperking in Vlaanderen.

- Elke volwassen persoon krijgt voortaan een **PersoonsVolgend Budget (PVB)**. Vanaf januari 2017 is de steun niet meer gekoppeld aan de voorzieningen en hun goedkeuring; de steun gaat direct naar de personen met een beperking zelf en volgt hen van de ene voorziening naar de andere. In feite gaat het om een uitbreiding van het PAB (zie inlas *PAB in een notendop*) naar ALLE volwassen personen met een beperking, ongeacht of ze thuis wonen met persoonlijke begeleiding, of in een instelling.

Het persoonsvolgend budget is een gepersonaliseerd bedrag per jaar dat dient om zorg en ondersteuning in te kopen binnen het eigen netwerk, bij vrijwilligers, individuele begeleiders, professionele zorgverleners en bij door het VAPH vergunde zorgaanbieders.

Met een persoonsvolgend budget kan men:

- dagondersteuning, woonondersteuning of individuele begeleiding inkopen bij een zorgaanbieder die door het VAPH vergund is;
- intensieve of frequente begeleiding bij een thuisbegeleidingsdienst betalen;

- zelf iemand in dienst nemen die ondersteuning biedt;
- poetshulp, gezinszorg inschakelen, een vrijwilliger vergoeden ...
- Voor minderjarigen wordt momenteel nog volgens het oude systeem een **Persoonlijk Assistentie Budget (PAB)** toegekend door het VAPH. Een minderjarige persoon met een beperking kan dus een tussenkomst krijgen voor hulp of voor de aanpassing van zijn woning, zodat hij langer in zijn eigen leefomgeving kan blijven wonen en/of kan deelnemen aan de samenleving. In de toekomst zullen ook zij een persoonsvolgend budget kunnen aanvragen.

Mensen die met een initiatief willen starten waarbij ze zorg en ondersteuning willen aanbieden, kunnen dat: als vergunde en als niet vergunde zorgaanbieder. Dit houdt onder meer in dat ze de kwaliteitsrichtlijnen moeten volgen en geen winstoogmerk of een sociaal doel met beperkt winstoogmerk kunnen hebben. Een vergunde zorgaanbieder krijgt bovenop het budget dat een persoon bij hem inzet daar 25,35% bovenop voor de overheadkosten en ongeacht of de persoon zijn budget cash of in voucher besteed.

- De **Rechtstreeks Toegankelijke Hulp (RTH)** richt zich tot (veel) personen met een beperking die al een zelfstandig leven leiden, maar af en toe ondersteuning nodig hebben, bijvoorbeeld om hun mantelzorgers even op adem te laten komen. Rechtstreeks Toegankelijke Hulp bestaat uit begeleiding, dagopvang en kortverblijf en kan rechtstreeks, zonder verplichte goedkeuring door het VAPH, bij de bevoegde diensten worden aangevraagd.

PAB in een notendop

Het Persoonlijk Assistentie Budget (PAB) is een budget waarover een persoon met een beperking **thuis** kan beschikken om zijn levenskwaliteit te verbeteren: hygiëne, bereiden van maaltijden, verplaatsingen enz. De toekenningsvoorwaarden van het PAB verschillen tussen gewesten en gemeenschappen. De verschillen in toegekende budgetten en het aantal begunstigen kunnen erg groot zijn.

3.2. BRUSSEL

Nederlandstalige Brusselaars kunnen dezelfde ondersteuning genieten van het VAPH als de inwoners van Vlaanderen (cf. Hoofdstuk 3.1 Vlaanderen).

Voor Franstalige Brusselaars beheert de dienst **Personne Handicapée Autonomie Recherche** (PHARE – Persoon met beperking zoekt autonomie) de erkenning en de subsidies van de opvangcentra. De dienst houdt zich ook bezig met:

- **Gezinsopvang** voor volwassenen, die wordt georganiseerd door begeleidingsdiensten;
- **Begeleid wonen**, eveneens verzekerd door begeleidingsdiensten;
- **Nieuwe initiatieven**: de dienst PHARE steunt projecten rond inclusief wonen via de budgetten voor nieuwe initiatieven of voor de respijtzorg/creatie van plaatsen. Deze budgetten bestaan uit gesloten globale enveloppes die kunnen evolueren van jaar tot jaar.

Daarnaast geeft de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad (GGC/CoCom) eveneens erkenningen en subsidies, niet alleen aan verblijfscentra, maar ook aan:

- **Diensten voor hulpverlening bij activiteiten in het dagelijks leven:** zij bieden volwassenen met een ernstige fysieke beperking de kans om zelfstandig te wonen, alleen of in een gezin met valide personen. Ze stellen hen AVJ-assistenten ter beschikking die hen ondersteunen bij het uitvoeren van hun dagelijkse activiteiten (namelijk opstaan, lichaamshygiëne, aan- en uitkleden, bereiden en eten van maaltijden, verplaatsingen, boodschappen, en ook fysieke hulp zodat de persoon met een beperking zijn rol als ouder kan vervullen of een volwaardig professioneel en sociaal leven kan leiden);
- **Diensten begeleid wonen:** zij begeleiden personen met een beperking die alleen wonen en geschikte steun nodig hebben om hun autonomie te behouden, of die alleen wensen te wonen, maar nood hebben aan aangepaste steun om zelfstandig te leren leven.

Deze diensten richten zich zowel tot de Frans- als tot de Nederlandstaligen in Brussel.

Decreet inclusie: net als iedereen...

Op 17 januari 2014 gaf het Franstalige Brusselse parlement unaniem zijn goedkeuring aan het ontwerpdecreet inclusie. Aansluitend bij de grote principiële aanbevelingen in het VN-Verdrag over de rechten van personen met een handicap (VRPH), reorganiseert het decreet

de beleidssteun aan personen met een beperking in Brussel. Het decreet vervangt dat van 4 maart 1999 betreffende de sociale en professionele integratie van personen met een handicap.

Het erkent dat personen met een beperking het recht hebben om in de maatschappij te leven zoals iedereen en dus ook recht hebben op de steun en begeleiding die nodig zijn om hun beperking te compenseren. Het decreet (artikel 64) voorziet in het bouwen van inclusieve woningen, levensplekken voor 'personen met een beperking en valide personen, met aandacht voor toegankelijkheid, de sociale mix, solidariteit en wederkerigheid'. De hoofdstukken over huisvesting treden in voege tussen 1 januari 2017 en 1 januari 2018, parallel met de goedkeuring van de nieuwe uitvoeringsbesluiten over de erkennings- en subsidiëeringsvoorwaarden van de verschillende dienstverleningscategorieën.

3.3. WALLONIË

- **Het Agence pour une Vie de Qualité (AviQ** – 'Agentschap voor een kwaliteitsvol leven') financiert niet alleen institutionele formules zoals de **Services résidentiels pour adultes (SRA** – 'Residentiële diensten voor volwassenen' – dag- en nachtverblijf, alles inbegrepen) en de **Services résidentiels de nuit (SRNA** – 'Residentiële nachtdiensten', die actieve personen opvangen die overdag arbeid of activiteiten verrichten in een dienst voor dagopvang), maar ook:
- **Services de logement supervisé (SLS** – 'Diensten voor wonen onder toezicht): een formule waar personen alleen of in een kleine groep

wonen, in alle onafhankelijkheid, en met een begeleiding voor allerlei activiteiten op een tempo dat aansluit bij hun noden;

- **Aides à la vie journalière (AVJ)** – ‘Dagelijkse thuishulp’): AVJ-diensten zijn bestemd voor volwassenen met een belangrijke fysieke beperking, die bijstand nodig hebben voor dagelijkse handelingen. Deze personen huren een woning, doorgaans in een buurt met sociale woningen, en ze kunnen de klok rond een beroep doen op thuishulp. De hulpcentrale ligt binnen een straal van 500 meter van de woningen. Een dienst wordt erkend voor minimum 12 begunstigden;
- **Accueil de type familial** (Gezinsopvang): personen die willen opgevangen worden binnen een gezin kunnen zich richten tot een begeleidingsdienst voor gezinsopvang. Deze diensten staan in voor het rekruteren van gezinnen die thuis een of meer personen met een beperking (maximum 4) willen opvangen: ze analyseren de vragen van de personen met een beperking en ‘koppelen’ gezinnen en personen. Ze verzekeren ook een regelmatige begeleiding voor de gezinnen en de opgevangen personen;
- **Logements encadrés novateurs (LEN)** – ‘Innovatief begeleid wonen’): een formule die aansluit bij een projectoproep van de Waals regering (2010); elke LEN wordt georganiseerd voor 1 tot 6 personen, met een eigen personeelsomkadering en subsidie.

3.4. DUITSTALIGE GEMEENSCHAP

De *Dienststelle für Personen mit Behinderung* (DPB) organiseert 4 types woningen voor volwassenen met een beperking:

- **residentiële verblijfsvormen** (het equivalent van de gezinsopvang in de andere gewesten): single (1 of maximum 2 personen met een beperking opgevangen door een gezin, een koppel of een alleenstaande), uitgebreid (4 personen maximum) of extern (de persoon met een beperking woont niet in een gezin, maar krijgt er wel een specifieke begeleiding van);
- **leefgroepen**: woningen waar maximum 4 personen met een beperking wonen, en er voorzien is in specifieke begeleiding;
- **flats onder toezicht/try-out**: ze bieden onderdak (gedurende een jaar, eenmaal verlengbaar) aan maximum 4 personen die veel begeleiding krijgen (tot 4 uur per dag), zodat ze de vaardigheden kunnen verwerven om vervolgens zelfstandig te wonen;
- **nachtverblijf**: bedoeld voor personen die veel zorg nodig hebben. Maximum worden er 30 personen toegelaten, die worden verdeeld in eenheden van 10. Er is permanente begeleiding.

DG Inklusiv 2025

Dat is de naam van het actieplan dat de Duitstalige Gemeenschap heeft opgesteld om het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH) uit te voeren. Op het vlak van huisvesting beklemtoont het plan specifiek dat de wachtlijsten moeten verdwijnen.

Hoofdstuk vier

En nu, wat doe ik?

Het is belangrijk om op het goede moment de juiste vragen te stellen, om te weten waar je informatie kan vinden, en aan welke deuren je kan aankloppen om je project vooruit te helpen...

4.1. IK RAADPLEEG VERSCHILLENDE VERENIGINGEN EN PUBLIEKE ACTOREN

- Denk NIET: «**Officiële diensten** raadplegen is nutteloos. Ze gaan mij maanden of zelfs jaren aan het lijntje houden, en uiteindelijk zullen we niet verder staan dan vandaag!» Vooral bij het begin van het project, als je nog geen duidelijk beeld gevormd hebt, kunnen ambtenaren erg kostbaar advies geven omdat ze alle subtiliteiten van de wetgeving kennen. «In de beginfase», vertelt Véronique Dubois, consulente-diensthooft van de Dienst Opvang en Huisvesting van dienst PHARE, in Brussel, «kunnen de initiatiefnemers bij ons een luisterend oor en praktisch advies krijgen. We kunnen hen in detail uitleggen welke stappen ze moeten zetten, en, als hun project al, eventueel gedeeltelijk, uitgewerkt is, kunnen we hun aandacht trekken op vergetelheden en fouten die ze best vermijden. Bijvoorbeeld een keuken plannen en geen contact opnemen met het FAVV (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen), of de plannen niet voorleggen aan de DBDMH (Dienst voor Brandbestrijding en Dringende Medische Hulp), of het project willen uitvoeren in een gedeeltelijk beschermd gebouw, dat dus afhangt van de Dienst Monumenten en Landschappen».

- Aarzel niet om advies in te winnen bij **verenigingen die werken aan een meer divers aanbod van opvangstructuren en inclusief wonen**. Sommigen geven enkel informatie, maar anderen kunnen praktische en zelfs financiële steun bieden.
  - **GRIP** (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap) is een vzw die werd opgericht door personen met een beperking. Ze wordt gesubsidieerd door de Vlaamse regering en ijvert voor een samenleving die meer openstaat en beter ingericht is voor mensen met een beperking. Voor parlementsleden publiceerde ze de brochure **JA zeggen JA doen**, een soort 'reisgids' voor de implementatie in België van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap.
  - **Opvang Tekort** vzw stelt zich voor als het Vlaams Netwerk Kritische Ouders, 'een informeel netwerk van ouders met kinderen met een handicap die niet onafhankelijk door het leven kunnen gaan'. Doel? Informeren en sensibiliseren.
  - **Inclusie Vlaanderen**, opgericht in de jaren 1950, wil personen met een verstandelijke beperking de kans geven een zo inclusief mogelijk leven te leiden. Niettegenstaande een indrukwekkende lijst aan realisaties – buitengewone scholen, beschutte werkplaatsen, begeleidingsdiensten, voorzieningen, vrijetijdscentra,... - wil de organisatie daar niet bij stilstaan. «Ook al is de situatie van onze doelgroep erop verbeterd, we zijn er nog niet». Namelijk wat betreft het recht op wonen met ondersteuning die aangepast is aan hun behoeften en gericht is op een zo groot mogelijke zelfstandigheid.

- **GAMP** (Groupe d'Action qui dénonce le Manque de Places pour personnes handicapées de grande dépendance) is een Brusselse burgerbeweging, die werd opgericht uit onvrede met het gebrek aan diensten en opvangplaatsen die aangepast zijn aan zwaar hulpbehoevenden. **Les Briques du GAMP** vzw, een initiatief van werkende GAMP-leden, gebruikt de naam GAMP voor alle activiteiten die een rechtspersoon vereisen, met name projectfinanciering.
- **AP3** (Association des Parents et des Professionnels autour de la Personne polyhandicapée/Vereniging van ouders en professionals rond personen met een meervoudige beperking) ijvert voor een nieuwe beeldvorming over wat personen met een meervoudige beperking meemaken en welke behoeften ze hebben.
- **Constellations** asbl streeft naar het creëren van opvangplekken voor personen met een mentale beperking. De vzw steunt projecten van andere verenigingen, op voorwaarde dat ze de goedkeuring hebben van een subsidieoverheid, dat ze handelen volgens het charter van de vzw en inspelen op de noden van personen met een mentale beperking. Op 10 jaar tijd (2008-2017) creëerde de vzw alleen of in partnerschap met andere vzw's 137 plaatsen.
- **Inclusion** asbl is een beweging die bestaat uit personen met een verstandelijke beperking, hun naasten, de professionals die hen omringen en, meer in het algemeen, personen die bezorgd zijn over het welzijn van personen met een verstandelijke beperking. De vzw verdedigt en waardeert de levenskwaliteit van personen met een beperking en hun volwaardige participatie aan de samenleving.

- **ANLH** (Association Nationale pour le Logement des personnes Handicapées/ Nationale Vereniging voor huisvesting van personen met een beperking, www.anlh.be), bestaat reeds 50 jaar en stelt zichzelf voor als «ontstaan uit de droom om personen met een motorische handicap uit de instellingen te helpen en hen de kans te bieden een leven te leiden als om het even wie». Om hen te helpen in hun zoektocht naar een aangepast wonen heeft de organisatie een databank ontwikkeld : www.accesshouse.be. Om in een tweede fase beroep te kunnen doen op leveranciers voor specifiek technische ondersteuning, domotica of aangepast materiaal bestaat de website www.accesat.be (enkel Franstalig). Voor ondersteuning in de bouwfase ontwikkelde ANLH de website met gegevens www.accesservice.be (enkel Franstalig).

- vzw **Habitat & Participation** begeleidt sinds 1982 participatieprocessen in het kader van woonprojecten. Een brede waaier aan ondersteuning rond huisvesting zijn mogelijk:
  - Van de bijstand bij huisvesting tot de uitwerking van een gemeenschappelijke dynamiek binnen een gegroepeerde huisvesting ;
  - van de opbouw van projecten tot het opzetten van solidaire burgersgroepen;
  - van de kritische en politieke reflectie over huisvesting en burgerparticipatie tot de betrokkenheid bij nationale en internationale netwerken inzake het recht op wonen (met inbegrip van grondbezit).

Drie thema's komen voortdurend aan bod over alle activiteiten van de vereniging heen: burgerparticipatie, de uitwerking van een verantwoordelijke, duurzame en solidaire leefomgeving en het recht op wonen.

GIPSO: vier uitgangspunten

GIPSO vzw (Gids voor Inclusieve projecten en sociaal Ondernemen) is een advies- en coachingorganisatie die steun verleent aan Vlaamse projecten rond inclusief wonen. Ouders en netwerken van personen met een beperking die zelf een project willen opzetten, vinden in GIPSO een partner die hen adviseert en coacht in alle stadia van het proces (concept, lancering, begeleiding, opvolging). De projecten moeten echter wel de volgende vier uitgangspunten eerbiedigen:

- eigen regie

GIPSO wil personen met een beperking in staat stellen om vat te krijgen op hun leven. Dat betekent onder meer zelfstandig meebeslissen over inclusieve woonprojecten die voor hen bestemd zijn, over het gekozen woningtype, de bouwwijze, de andere personen met wie ze gaan samenwonen enz.

- betaalbaarheid

Het project waarborgt een betaalbare huisvesting. Het is niet de bedoeling dat de door GIPSO ondersteunde projecten enkel beschikbaar zijn voor mensen met genoeg geld. Op basis van een duidelijk geformuleerd uitgangspunt, een dosis doorzettingsvermogen

en creativiteit, kan aan deze voorwaarde zeker worden voldaan. «We zeggen niet dat het gemakkelijk is, maar er zijn er die het je voor hebben gedaan».

- **solidariteit**

GIPSO vzw gelooft dat eigen regie maar realiseerbaar is op een betaalbare manier wanneer mensen zich solidair verenigen met elkaar. Dat betekent: 'gedeelde regie', ondersteuningsmiddelen gemeenschappelijk inzetten enz.

- **inclusie & maatschappelijke inschakeling**

De projecten streven naar een grote wisselwerking met de maatschappij en een grotere inzetbaarheid van mensen die niet beroepshalve geëngageerd zijn om het leven van de persoon met een beperking uit te bouwen: familie, vrienden, de buurt, vrijwilligers...

Toontjeshuizen: all in one

Als nieuwe speler in het Vlaamse Inclusielandschap wil Toontjeshuizen een eigen woon- en leefomgeving helpen creëren voor mensen met een beperking waarin hun geluk en kwaliteit van leven centraal staan. De organisatie steunt op 8 fundamentele kenmerken:

- **Een integrale projectontwikkeling:** bij de opstart van een Toontjeshuis worden zowel de huisvesting, de zorg & ondersteuning als de eigen organisatie van elk Toontjeshuis gelijktijdig ontwikkeld. Personen

met een beperking en hun netwerk groeien mee in de realisatie.

- Toontjeshuizen steunt op twee **coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk**. In deze coöperaties wordt enerzijds het vastgoed en anderzijds de organisatie en het opzet van een Toontjeshuis ontwikkeld.
- In een Toontjeshuis kunnen mensen zelf **kiezen met wie en waar ze wensen te wonen**.
- Een Toontjeshuis staat voor **betaalbaar, hedendaags, aangepast en flexibel**.
- **Gewaarborgde doorlooptijd**: om een Toontjeshuis op te starten moet men rekenen op een doorlooptijd van 3 jaar tot de effectieve opening.
- **Kwaliteitslabel** : In een Toontjeshuis staat kwaliteit van leven centraal.
- **Eigen regie, autonomie en solidariteit**: drie kenmerken die Toontjeshuizen wil verankeren door de personen met een beperking, hun netwerk en de buurt duurzaam te verbinden in een vereniging zonder winstoogmerk.
- **Deskundig en duurzaam**: elk Toontjeshuis wordt permanent bijgestaan door een “host” die als sociaal ondernemer het betreffende Toontjeshuis met de eigen buurt verankert. De host

coördineert en faciliteert de ondersteuning. Elk Toontjeshuis doet beroep op deskundige organisaties in de zorg en de ondersteuning.

Om de financiering te verzekeren koos Toontjeshuizen voor drie structurele partners in de betrokken domeinen - vastgoedontwikkeling + ontwikkeling van ondersteuning en zorg + ontwikkeling van eigen autonomie/solidariteit/zelfsturing – en opteerde voor de formule van coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk.

Voor de huisvesting, groepeerde de vastgoedcoöperatie kapitaal als sociaal impactfonds die zich ook beroept op crowdfunding.

Voor de ondersteuning en deskundige aansturing is de coöperatie Toontjeshuizen het gedeelde engagement van enkele aandeelhoudersgroepen waaronder geprefereerde vergunde zorgorganisaties. Daarnaast is elk Toontjeshuis georganiseerd als een vereniging zonder winstoogmerk die optreedt als huurder en onderverhuurder van de privatieve studio's.

4.2. IK KIES DE WOONFORMULE DIE HET BEST PAST

4.2.1. Alleen wonen of met meer mensen samen?

- Veel personen met een beperking zien **alleen wonen** als een ideaal. Hun omgeving vindt echter vaak dat ze niet zelfstandig genoeg zijn om dat pad op te gaan. Instrumenten om dat met hen uit te zoeken zijn beschikbaar op de website van vzw Participate.

- **Met meer mensen samen wonen** (in een gezamenlijk gehuurde woning of in gemeenschap) impliceert dat de betrokken personen elkaar eerst ontmoeten, om te zien of ze een minimum (maar bij voorkeur een maximum!) aan waarden en keuzes over hun levenswijze delen, en om de ruimtes en taken te verdelen.

Goed om te weten: als je samen iets huurt, verlies je je vervangingsinkomen en je integratiepremie niet, maar de bedragen kunnen wel worden verlaagd of verhoogd afhankelijk van je relatie met je medehuurders. Voor een gedetailleerd antwoord, met de verschillende categorieën en de maximale bedragen, zie website [www. helderrecht.be](http://www.helderrecht.be), onder *Handicap*.

4.2.2. Huren, kopen, bouwen, onderdak krijgen?

Deze keuze hangt af van de financiële mogelijkheden, de beschikbare tijd, maar ook van het netwerk rond de persoon met een beperking. **Huren** is op korte termijn doorgaans minder duur, vooral als de personen toegang hebben tot een **sociale woning**, maar de wachtlijsten zijn lang bij de sociale huisvestingsmaatschappijen. Een **privéwoning huren** kan sneller gaan, maar, ondanks de antidiscriminatiewetten, staan de meeste eigenaars nog steeds erg huiverig tegenover personen met een beperking.

Mensen met een beperking die een eigen woning hebben zijn uitzonderingen: doorgaans is de eigenaar **een vzw of een stichting**. Om een woning te kopen (waarbij vaak nog renovatie- of aanpassingskosten opduiken) en/of te bouwen zijn veel middelen nodig, waarvan minstens een deel geleend moet worden, en de schuld op lange termijn moet worden terugbetaald. Bovendien moet er rekening worden gehouden met de specifieke kenmerken van het project: als de latere bewoners dingen samen willen doen, dan moet er worden

gedacht aan **gemeenschappelijke ruimtes** die groot genoeg zijn. Als iedereen echter liever zoveel mogelijk in zijn eigen ruimte verblijft, dan mogen de **privéruimtes** niet te klein zijn, anders voelt men zich erg snel ingeperkt.

Een alternatief kan bestaan uit **gezinsopvang**. Zowel het VAPH als AVIQ en PHARE beschikken over een begeleidingsdienst voor gezinsopvang. Deze dienst zoekt uit of de filosofie en de leefomgeving van de gastgezinnen aansluit bij het profiel van de begunstigten en organiseert een ontmoeting tussen beide partijen. Als alles goed zit werkt de dienst een begeleidingsproject uit met het gastgezin, de persoon met een beperking en zijn wettelijke vertegenwoordiger.

4.2.3. Met periodieke of permanente steun?

In een inclusieve visie heeft iedereen het recht om te leven in normale omstandigheden, met geschikte ondersteuning. Dat betekent dat men **aan iedereen alle steun moet geven die hij nodig heeft, maar ook enkel de steun die hij nodig heeft.**

Is iemand met een beperking in staat om relatief zelfstandig te wonen, met occasionele steun in het ene of andere domein, bijvoorbeeld voor de betaling van zijn facturen of het beheer van zijn budget? In dergelijke gevallen volstaat het om een beroep te doen op een begeleidingsdienst die erkend is door het VAPH, AVIQ of PHARE. Maar als een persoon permanent iemand nodig heeft, zal hij misschien personeel moeten aanwerven, wat de verwezenlijking van zijn project kan bemoeilijken.

Een goede raad

In dit stadium van je denkproces neem je best contact op met **vertegenwoordigers van verenigingen die al concrete projecten rond inclusief wonen hebben uitgevoerd**. Praat met hen, bezoek de plekken, ontmoet de begunstigen van de projecten en verzamel hun adviezen. De verenigingen die opgesomd zijn onder 4.1. kunnen je doorverwijzen naar geschikte gesprekspartners. Ga ook eens – via het internet – kijken hoe men het in het buitenland doet. Interessante voorbeelden vind je in Nederland, met *Arduin* (www.arduino.nl) en *Thomashuizen* (www.thomashuizen.nl), en in Frankrijk, met *Les Papillons Blancs du Haut-Rhin* (www.lespapillonsblancs68.org/) en *Down Up* (www.down-up.fr/).

4.3. ALS DEZE FORMULE NIET BESTAAT IN MIJN OMGEVING, ZOEK IK EEN GESCHIKTE VESTIGINGSPLAATS

Anders gezegd, een terrein of een gebouw.

- Je kan **zoeken** via de klassieke vastgoedkanalen, maar ook via mond-tot-mondreclame, dankzij evenementen die je organiseert, in gemeenten, bij notarissen enz.
- Ook als je denkt aan een privéproject, win je best inlichtingen in over de **erkennings- en subsidiëringnormen** van de bevoegde overheidsdiensten (VAPH, AVIQ, PHARE, GGC/CoCom...) en probeer je die maximaal te benaderen, om de toekomst veilig te stellen.

- Afhankelijk van je middelen en je netwerk, kan je nadenken over verschillende opties: **het kopen van een terrein of gebouw door een vzw of een stichting, het oprichten van een vastgoedcoöperatie of het ondertekenen van een erfpacht** (een vastgoedpacht van erg lange duur die aan de pachter een echt recht toekent over het betrokken goed, waarbij hij het goed moet verbeteren in ruil voor een geringe huur, en de verbeteringen bij het aflopen van de pacht ten goede komen aan de verpachter zonder dat deze een schadeloosstelling moet betalen aan de erfpachter – universiteiten, gemeenten, provincies, maar ook religieuze congregaties en sommige particulieren bieden pachtcontracten aan voor een stuk grond of een huis).
- Opgelet! **Onderteken nooit een verbintenis zonder informatie in te winnen** over stedelijke voorschriften, openbare onderzoeken, wijkcomités enz., die de verwezenlijking van je project kunnen belemmeren. Vraag een brandweercontrole voor het gebouw dat je op het oog hebt, om een idee te hebben van wat er moet gebeuren om conform te zijn met de voorschriften inzake brand, evacuatie enz. En spreek een architect aan: hij kan beoordelen hoeveel geld je nodig hebt voor de nodige renovatie en transformatie.

4.4. IK ORGANISEER MIJ OM MIJN DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN

Na al deze denkoefeningen en ontmoetingen, moet je ook beschikken over een wettelijke identiteit en je organiseren om je doelstellingen te bereiken.

- 1.** Vorm een **basisteam** van 5 tot 10 personen, zodat je kan steunen op aanvullende competenties en dus op een grotere rijkdom bij de uitwisselingen, zonder dat je bijeenkomsten onbeheersbaar worden.

2. Beperk je niet tot de enkele ouders die je ontmoet hebt bij je onderzoeken. Probeer ook andere – bij voorkeur onafhankelijke - personen aan te trekken, die gevoelig zijn voor het doel dat je verdedigt en **die ‘interessante’ profielen hebben voor de toekomst van het project:** een jurist, een communicatieverantwoordelijke, een boekhouder, lid van een organisatie die de duurzaamheid van het project op lang termijn kan garanderen enz. Probeer ze te vinden via je netwerk – ruime familie, vrienden, burens, collega’s, verenigingssector enz. – en maak een lijst met mogelijke contactpersonen en geef uitleg bij je idee (liever per telefoon dan per mail, indien je hun aandacht wil hebben). Organiseer eventueel een informatieavond, waarop je al deze personen – zonder verplichting – uitnodigt en bekijk het resultaat.
3. **Werk vanaf het begin echt in team.** Ook al beschouw je jezelf als de motor van je project, de anderen zijn ook onontbeerlijk. Motiveer hen door hen precieze opdrachten te geven, geef hen alle informatie door en neem geen enkele beslissing zonder het akkoord van iedereen. Hou er rekening mee dat er in je team spanningen en conflicten kunnen ontstaan. Zorg voor teamleden die voldoende afstand hebben tot de concrete bewoners en familieleden betrokken bij het project. Zij kunnen bij moeilijkheden optreden als onafhankelijk bemiddelaar.
4. Ook al is er niets dat je belet om te starten als een feitelijke vereniging, toch blijkt dat een vzw als juridische vorm het meest wordt gebruikt voor soortgelijke projecten. Als je project een groot vastgoedgedeelte omvat, kan je overwegen om een vastgoedcoöperatie of een stichting op te richten. **Raadpleeg een jurist**, zo vermijd je foute beslissingen.

5. Probeer om **bevoorrechte contacten op te bouwen met referentiepersonen**: ambtenaren, verantwoordelijken van verenigingen, promotoren van andere projecten, mensen uit de sector van personen met een beperking enz.

4.5. IK PROBEER DE VEREISTE FINANCIËLE MIDDELEN TE VERZAMELEN EN IK EVALUEER DE KOSTEN OP LANGE TERMIJN VOOR DE INITIATIEFNEMERS VAN HET PROJECT EN VOOR DE BEWONERS

4.5.1. Mogelijke financieringsbronnen

- ‘Klassieke subsidies’ zijn misschien niet helemaal ontoegankelijk, maar vereisen wel veel geduld... en meer tijd dan waarover de meeste vzw's voor inclusief wonen beschikken.
- Informeer je via je netwerk over vennootschappen, particulieren, serviceclubs en privéstichtingen die jouw project zouden kunnen steunen. Maak een typedossier voor het vragen van sponsoring, met een presentatie van het project, een financieel plan, een lijst met de al verworven steun enzovoort en stuur het naar alle mogelijke sponsors.
- Organiseer grote en/of kleine evenementen om fondsen te werven. Maar evalueer eerst de slaagkansen en de financiële return van de beloofde investeringen! Een groot evenement werkt mobiliserend, maar is tijdrovend. Als het geen succes oplevert, kan dat een hevige klap zijn voor de motivatie van de deelnemers!
- Registreer je op de website van De Warmste Week/Music for Life van Studio Brussel (<https://dewarmsteweek.stubru.be/faq>). Cap 48, een

jaarlijks fondsenwervingsinitiatief van de RTBF, mikt op de financiering van verschillende projecten van verenigingen die streven naar betere levensomstandigheden voor personen met een beperking (www.cap48.be).

Het kan interessant zijn dat de financieringsbronnen in het project los gezien kunnen worden van de personen die er wonen. Zo vermijd je dat de duurzaamheid van het project in het gedrang komt op het moment dat één van de bewoners – om welke reden ook – niet meer in het project blijft wonen.

4.5.2. Kosten op lange termijn

Maak een optelsom van de verschillende kosten: het onderhoud van de woning (doorgaans ongeveer jaarlijks 3% van de bouwwaarde), de persoonsgebonden kosten (kledij, medische en paramedische zorgen, hygiëne, voeding, vervoer, vrijetijdsbesteding enz.), werkingskosten (huur; nutsvoorzieningen zoals water, gas, elektriciteit; installaties; afbetalingen enz.) en personeelskosten (onderschat deze niet, en hou waar nodig rekening met bvb. kosten bij ziekte of zwangerschap van personeel, of het aantal personeelsleden dat nodig is om indien nodig 24/24u permanentie te voorzien). Zo heb je een idee van wat je project op langere termijn zal kosten.

Verzorg je public relations!

Vind een naam en een logo, en creëer communicatietools – folder, nieuwsbrief, website, Facebookpagina – om je project voor te stellen en om je netwerk op de hoogte te houden van de laatste evoluties. En als je een belangrijk evenement organiseert, verstuur dan ook een persmededeling. Of beter nog, neem vooraf contact op met

journalisten die al gevoelig zijn voor het thema 'handicap'. Ook al heb je maar één of twee artikels, toch kan dat meer opleveren dan verwacht. Indien gewenst, kan je je altijd laten bijstaan door een communicatieprofessional.

4.6. IK BESLIS OM HET DAGELIJKS BEHEER ZELF TE DOEN OF IK BESTEED HET UIT

Je hebt alle beproevingen doorstaan en je woningcomplex is in opbouw. Maar wie zal na de inhuldiging instaan voor het dagelijks beheer? Beschikt het basisteam over de nodige vaardigheden om dat te doen? Of vereist deze nieuwe projectfase een professionaliteit die je niet kan/wil verwerven? Er staat veel op het programma: competent personeel aanwerven, voldoen aan de wettelijke voorwaarden om op te treden als werkgever, managen van de professionele hulpverleners en het netwerk van vrijwilligers, superviseren van de individuele levenstrajecten van de bewoners, toezien op het financieel evenwicht, het plannen van de uurroosters... Het staat je vrij om de opvolging van het operationeel geworden opvanginitiatief over te dragen aan anderen. In het geval van *La Bienvenue* bijvoorbeeld werd het dagelijks bestuur door de *Fondation Portray*, eigenaar van het huis, overgedragen aan vzw *Coup de pouce à l'avenir*. Informeer je! Verenigingen zoals GIPSO of Constellations asbl kunnen je doorverwijzen naar ervaren dienstverleners.

4.7. IK PLAN EEN REGELMATIGE EVALUATIE VAN DE LEVENSKWALITEIT VAN DE BEGUNSTIGDE(N) VAN HET PROJECT EN VAN DE PRESTATIES VAN DE DIENSTVERLENERS

- Als je opvanginitiatief operationeel is, hoe weet je dan of de levenswijze van de bewoners echt overeenkomt met hun oorspronkelijke verwachtingen en of er niets is dat echt fout loopt? Bij zo'n evaluatie is het onontbeerlijk om geregeld te vergaderen met de bewoners, zodat aan iedereen de kans wordt gegeven om zich te uiten. Maar aarzel in de tussentijd ook niet om, op een formele en/of informele manier, te vragen naar de mening van de bewoners en hun naasten, zodat de problemen niet kunnen aanslepen.
- De prestaties van de dienstverleners worden doorgaans beoordeeld op de evaluatievergaderingen, die vaak worden gemodereerd door externen.

Goed om te weten: los van de kwaliteit, moet men in elk collectief woonproject aan de nieuwe bewoners de tijd geven om elkaar vooraf te leren kennen zodat ze zelf ervoor kiezen om met elkaar samen te leven. Door hen vooraf meerdere ontmoetingsmogelijkheden en gemeenschappelijke activiteiten aan te bieden, wordt de kans groter dat ze in goede verstandhouding kunnen samenleven.

De Koning Boudewijnstichting tot uw dienst

Ouders hebben soms veel twijfels bij de oprichting van een aparte juridische entiteit omdat ze dan een groot kapitaal moeten bijeenbrengen of worden geconfronteerd met zware wettelijke en administratieve verplichtingen. Om deze obstakels te

overwinnen deden verschillende ouders een beroep op de Koning Boudewijnstichting. Binnen de Stichting kunnen ze immers een 'Fonds op naam' of een 'Fonds Vrienden van' oprichten, of ook een 'Projectrekening' openen. Deze instrumenten ondersteunen de filantropie.

Het Fonds Misam, bijvoorbeeld, kocht een huis dat vijf jongvolwassenen met een verstandelijke beperking opvangt. Het Fonds staat in voor de inrichting van deze levensplek en ook voor het humane en materiële beheer ervan.

“Het woonproject Maison Poirier Dieu is een privé-initiatief. Maar de realisatie ervan werd enkel mogelijk gemaakt dankzij het Fonds Misam (beheerd door de Koning Boudewijnstichting) dat instond voor de aankoop en nu voor het beheer van het huis. De Koning Boudewijnstichting heeft bovendien als missie het project in leven te houden, ook als de stichters er niet meer zullen zijn, en de inclusie als basisdoelstelling te vrijwaren. “

*Sophie de Liedekerke,
Voorzitter van het Bestuurscomité van het Fonds Misam*

Besluit

Ik had een droom

Dat ik op een dag

In mijn eigen appartementje zou wonen

Mijn eigen leven zou leiden

Opkomend voor de rechten van personen met een handicap

Vechtend voor een diverse en inclusieve samenleving

39 jaar lang heb ik daarvan gedroomd.

Nu is mijn droom werkelijkheid geworden.

Het slotwoord is voor Dominiek Porreye, die wegens een lichte mentale beperking 39 jaar doorbracht in instellingen, en dan de sprong waagde naar zelfstandigheid. «Dankzij het PAB en mijn netwerk, bouw ik een mooi leven op. Ik woon in mijn eigen appartement, als een gewone man. Personen met een beperking kunnen een mooi leven hebben, maar je moet ervoor vechten, de goede personen ontmoeten en goede ideeën ontwikkelen...» Want hoe belangrijk inclusief wonen ook is, het is maar een fase: het is de hele samenleving die zich moet aanpassen aan de verschillen tussen mensen en moet vooruitlopen op hun noden, om hen alle kansen te geven in het leven. Dat is geen verspilling, geen tijdverlies, maar een duurzame investering in een samenleving waar iedereen, ongeacht zijn eigen kenmerken, noden, verlangens en potentiële mogelijkheden, welkom is. En, volgens de definitie van de *Ligue des Familles*, is een samenleving waarin iedereen een volwaardige plaats heeft en vrij kan kiezen hoe hij/zij leeft, niet alleen menselijker, maar ook rijker.

Bijlage

12 VOORBEELDEN

La Bienvenue, Court-Saint-Étienne, 0495/36 69 53 (M. Oleffe),
www.cpouce.be/bienvenue.htm, www.fondation-portray.be/index.php/les-fonds-projets

Vzw Bindkracht, Landen, 0494/36 62 45,
www.vzwbindingkracht.be

Jangada, Woluwe-Saint-Lambert, 0479/33 44 69 (Mevr. Schuiten),
www.fauteuilsvolants.com

Ado Icarus vzw, Hasselt (centrale zetel), 011/85 84 85,
www.ado-icarus.be

Fondation Shan, Schaerbeek (Brussel), 02/243 03 80, 0478/489 457,
www.fondationshan.be

Casa di Mauro, Kontich, 03/501 12 70,
www.casadimauro.be

Côte-à-Côte, 0485/84 18 28 (Mevr. Dedriche),
www.coteacote.info/

Den Achtkanter, Kortrijk, 056/25 80 69,
www.achtkanter.be

À toi mon toit, Ath & Mons, 068/45 52 28, 0497/24 63 10,
www.atoimontoit.be

Alvinnenberg, Heverlee, 016/30 88 88,
www.alvinnenberg.be

Les Pilotis, Woluwe-Saint-Pierre, 02/772 03 31, 0474/83 26 12
(Mevr. Lenne), www.les-pilotis.be

Proefwonen, Izegem (051/32 14 93), Roeselare (051/80 59 72),
Tielt (051/42 81 85), www.wpz.be/proefwonen.pdf,
www.huisvesting-regio-izegem.be/proefwonen.

INSTELLINGEN

Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), Koning
Albert II-laan 37, 1030 Brussel, 02/225 84 11,
informatie@vaph.be, www.vaph.be

Service PHARE (Personne Handicapée Autonomie Recherche),
Espace-Accueil, rue des Palais 42, 1030 Bruxelles, open voor het publiek
van 9 tot 12 uur, behalve op woensdag, 02/800 82 03
(’s morgens van maandag tot vrijdag van 9 tot 12 uur),
info.phare@spfb.brussels, www.phare.irisnet.be

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad
(GGC/CoCom), Louizalaan 183, 1050 Brussel, 02/502 60 01,
www.ccc-ggc.irisnet.be/nl

AViQ (Agence pour une Vie de Qualité), Rue de la Rivelaine 21,
6061 Charleroi, 0800/16061, info@aviq.be, www.aviq.be

Dienststelle für Personen mit Behinderung DPB, Vennbahnstraße 4 / 4,
4780 St. Vith, 080/ 22 91 11, www.dpb.be

NUTTIGE ADRESSEN

Vzw GIPSO (Gids voor Inclusieve Projecten en Sociaal Ondernemen),
Albert Giraudlaan 24, 1030 Schaarbeek, 0468 41 44 31,
info@gipso.be, www.gipso.be

GRIP (Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap),
Vooruitgangstraat – rue du Progrès 323, 1030 Brussel-Bruxelles,
02/214 27 60, info@gripvzw.be, www.gripvzw.be/francais.html

Inclusie Vlaanderen vzw, Giraudlaan-avenue Giraud 24,
1030 Schaarbeek-Schaerbeek, 0472 51 68 98,
secretariaat@inclusievlaanderen.be, www.inclusievlaanderen.be

Vzw Opvang Tekort, Windmolenstraat 26 bus 12, 3900 Overpelt,
011/64 68 61, opvang@tekort.be, www.tekort.be

Toontjeshuizen, info@toontjeshuis.be, www.toontjeshuis.be

Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, Bergstraat 30-34,
1000 Brussel, www.notaris.be/

Constellations asbl, Veldlaan 129, 1040 Etterbeek, 02/648 71 15,
info@constellations-asbl.org, www.constellations-asbl.org

AP3 (Association des Parents et des Professionnels autour de la Personne polyhandicapée), boulevard Lambertmont 61, 1030 Bruxelles, 02/215 51 92, info@ap3.be, www.ap3.be;
rue de l'Aurore 98, 5100 Jambes, 081/30 43 08, 0472/11 04 05, j.burnotte@ap3.be, www.ap3.be

GAMP (Groupe d'Action qui dénonce le Manque de Places pour personnes handicapées de grande dépendance), rue du Méridien 22, 1210 Saint-Josse-ten-Noode, 02/672 13 55, info@gamp.be, www.gamp.be/fr

Inclusion asbl, avenue Albert Giraud 24, 1030 Bruxelles, 02/247 28 21, www.inclusion-asbl.be. (de nieuwe naam voor AFRaHM (Association Francophone d'Aide aux Handicapés Mentaux).

Asbl Participate!, Bourgetlaan 3, 1140 Brussel, info@participate-autisme.be, www.participate-autisme.be

Habitat et Participation asbl, Traverse d'Ésope 6 (5e étage), 1348 Louvain-la-Neuve, 010/45 06 04, contact@habitat-participation.be, www.habitat-participation.be.de vzw organiseert eveneens een werkgroep rond « Huisvesting, handicap en geestelijke gezondheid », www.habitat-participation.be/habitat-handicap-et-sante-mentale.

ANLH (Association Nationale pour le Logement des personnes Handicapées), rue de la Fleur d'Oranger 1 b^{te} 213 (bureaux au n° 37), 1150 Bruxelles, 02/772 18 95 ou 02/779 92 29, www.anlh.be

Documenten

Inclusieve woonondersteuning voor mensen met een beperking in Vlaanderen en Brussel, onderzoek door het Kenniscentrum Hoger Instituut Gezinswetenschappen – Onderzoeksgroep Sociaal-Agogische Werk – Odisee Hogeschool, op initiatief van de Koning Boudewijnstichting, 2016

www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2016/20161005NT2

Etude sur les formules de logement inclusif pour les personnes avec un handicap en Wallonie et à Bruxelles, onderzoek door de Fondation SUSA-UMons, op initiatief van de Koning Boudewijnstichting, 2016

www.kbs-frb.be/fr/Activities/Publications/2016/20161005NT1

Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH):

www.gripvzw.be/vn-verdrag/92-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap.html

Un habitat dans une société inclusive. Diversification de l'offre de service en matière d'habitat et société inclusive,

www.firah.org/centre-ressources/upload/notices3/2014/rapport-final-etude-habitat-dans-une-societe-inclusive.pdf

Raad van Europa, *Action Plan 2006-2015*,

www.coe.int/en/web/disability/action-plan-2006-2015

Ligue des Familles, *Logements accessibles, adaptés, adaptables dans une société inclusive*, www.laligue.be/association/communiquer/analyse-2015-nouvelles-formes-d-habitat

Charte pour le logement inclusif des personnes en situation de handicap, www.gamp.be/resources/shared/file/nosdocuments/Charte_logement_inclusif.pdf

Perspectief 2020, www.perspectief2020.be

Décret Inclusion, phare.irisnet.be/espace-pro/reglementation/reglementation-en-projet

Antidiscriminatiewetgeving,
<http://www.unia.be/nl/wetgeving-aanbevelingen/wetgeving>

Colofon

TITLE

HANDICAP & WONEN

Vind of creëer een inclusieve woning in België

Deze publicatie bestaat ook in het Frans onder de titel

‘HANDICAP & LOGEMENT - Trouver ou créer son logement inclusif en Belgique’

Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting

Brederodestraat 21

1000 Brussel

AUTEUR

Marie-Françoise Dispa

VERTALING

Antoine Pennewaert

COÖRDINATIE VOOR DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING

Dominique Allard, Yves Dario, Brigitte Duvieusart, Isabelle Swolfs

GRAFISCH ONTWERP

Comfi

Deze publicatie is ook beschikbaar en kan (gratis) worden gedownload op de site www.kbs-frb.be en de site www.notaris.be

WETTELIJK DEPOT

D/2893/2017/07

BESTELNUMMER

3478

APRIL 2017

Met steun van de Nationale Loterij

